

ks. prof. UAM dr hab. Jacek Hadryś
Kierownik Zakładu Teologii Systematycznej
Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu

Recenzja rozprawy doktorskiej

Prawda wobec współczesnego relatywizmu w procesie rozwoju życia duchowego człowieka w teologii kardynała Josepha Ratzingera

napisanej na seminarium z teologii duchowości
na Wydziale Teologicznym UKSW w Warszawie
Warszawa 2020, s. 270.

Doktorant: **ks. mgr lic. Łukasz Suszko**

Promotor: **ks. prof. dr hab. Marek Tatar**

1. Temat rozprawy

Podjęty przez Doktoranta problem sformułowany jako: *Prawda wobec współczesnego relatywizmu w procesie rozwoju życia duchowego człowieka w teologii kardynała Josepha Ratzingera*, wydaje się być niezwykle aktualny, gdyż prawda staje się często niepopularna i bywa zastępowana postprawdą oraz błędnie pojmowaną tolerancją. W myśli teologicznej kardynała Josepha Ratzingera prawda jest kluczowym pojęciem, stąd odwołanie się do teologii późniejszego papieża Benedykta XVI jest w pełni uzasadnione. Kardynał trafnie zauważał

na przestrzeni lat pojawiające się zagrożenia, które niejednokrotnie prowadziły do instrumentalizacji i wypaczenia prawdy. Według niego szczególnie niebezpiecznym zagrożeniem stała się dyktatura relatywizmu. Ujęcie prawdy w odniesieniu do współczesnego relatywizmu oraz powiązanie tegoż zagadnienia z procesem rozwoju życia duchowego jest odważne i zarazem twórcze, a także podkreśla potrzebę komplementarnego rozwoju człowieka, gdyż każda sfera jego życia związana jest z prawdą o nim samym. Ukazana przez Doktoranta myśl teologiczna kardynała Ratzingera pomaga zrozumieć doniosłość doświadczenia zmysłowego w poznaniu człowieka, ale także odkrywa istotną rolę życia nadprzyrodzonego w jego rozwoju duchowym zmierzającym do zjednoczenia z Bogiem. Temat rozprawy jest ambitny, konkretny i prawidłowo sformułowany.

2. Problem i cel pracy

We wstępie do pracy Doktorant napisał: „Naczelnym celem niniejszej dysertacji jest analiza tekstów Kardynała Josepha Ratzingera, w których porusza kwestie dotyczące prawdy i jej zagrożeń. Jego myśl teologiczna pozwala również odnieść te kwestie do procesu rozwoju życia duchowego. Wnioski płynące z analizy są pomocne w prawidłowym odniesieniu się do konfrontacji prawdy z relatywizmem” (s. 24-25) oraz ukazania roli prawdy w procesie rozwoju duchowego człowieka, a także istniejących ze strony relatywizmu zagrożeń dla rozwoju duchowego chrześcijanina (por. s. 267-268).

W kontekście tematu rozprawy powyższe stwierdzenia dotyczące jej celu i problematyki nie wydają się być precyzyjne i konkretne

(trudno się zgodzić ze stwierdzeniem, że celem prowadzonych badań których efekty są zamieszczone w rozprawie, jest analiza tekstów, która sama w sobie jest przecież metodą, drogą prowadzącą do osiągnięcia celu), jednakże struktura i treść dysertacji jednoznacznie i w pełni odpowiadają jej tematowi. Należy zatem przyjąć, iż generalnie Autor rozprawy chciał przedstawić w możliwie najszerszym zakresie zagadnienie prawdy wobec zagrożeń współczesnego relatywizmu w kontekście rozwoju duchowego chrześcijanina w ujęciu kardynała Ratzingera.

3. Baza źródłowa oraz metoda pracy

Baza bibliograficzna została opisana we wstępie rozprawy (s. 27-28) oraz podana w bibliografii (s. 6-21). Jak zaznaczył Doktorant, teksty źródłowe prezentują różne dziedziny wiedzy i nie zawsze bezpośrednio odnoszą się do teologii czy do kwestii relatywizmu, jednakże mimo iż są zróżnicowane, to zawsze mają na celu osiągnięcie prawdy, ukazanie jej miejsca w rozwoju duchowym człowieka bądź udowodnienie jej stałości. Zagadnienia badane przez Doktoranta są obecne w tekstach poświęconych problemom doktrynalnym, moralnym, duchowym, ale również w wypowiedziach ukazujących związek wiary z kulturą, narodem czy polityką. Zastosowana przez Autora rozprawy metoda badawcza polega na analizie źródeł i syntezie wniosków. Jej cechą charakterystyczną jest pogładowość, która wyraża się w ilustrowaniu zagrożeń związanych z odrzuceniem prawdy na rzecz relatywizmu oraz w zobrazowaniu pokonania tychże trudności na drodze rozwoju duchowego. Rzecz jasna można było skorzystać z innych metod

badawczych stosowanych ogólnie w teologii i w teologii duchowości, jednakże ta opisana przez Autora dysertacji jest adekwatna zarówno dla zagadnienia, którego opracowania się podjął, jak i dla pełnego wykorzystania materiałów źródłowych.

4. Struktura i wartość merytoryczna rozprawy

Studium ks. Łukasza Suszko podzielone jest na pięć rozdziałów. W pierwszym z nich Autor zajął się kontekstem antropologicznym i dogmatycznym zagadnienia prawdy, w drugim fenomenem relatywizmu szczególnie od strony filozoficzno-historycznej. W trzecim i czwartym rozdziale przedstawił zagrożenia dla rozwoju duchowego spowodowane relatywizmem oraz obszary życia, w których to niebezpieczeństwo się uobecnia. Ostatni rozdział poświęcił ukazaniu konkretnych elementów formacji chrześcijanina, który w świecie powinien być świadkiem prawdy. Wypracowane w trakcie prowadzonych badań wnioski Autor zebrał w zakończeniu, a w zwięzłej, konkretnej formie na końcu każdego z rozdziałów przedstawiał streszczenia przedstawianych wyników badań.

Struktura pracy jest logiczna, kompletna, Autor w pełni wywiązał się z postawionego sobie zadania. Prezentowane zagadnienia przedstawiał w bardzo szerokim kontekście wykazując się dużą wiedzą i umiejętnością ich ujmowania oraz łączenia ze sobą. Wielokrotnie odnosił się do sytuacji czy postaw współczesnych, np. pandemii koronawirusa w 2020 roku (por. s. 173-174) i nie bał się je oceniać z per-

spektrywy życia duchowego w sposób krytyczny. Podsumowania na końców rozdziałów oraz zamieszczone w zakończeniu rozprawy wnioski i tezy pozwalają stwierdzić, iż Doktorant posiadał zdolność dokonywania merytorycznie prawidłowej oceny przeprowadzanych badań, stawiania odpowiednich tez oraz wyciągania prawidłowych wniosków. Plusem jest przedstawienie w zakończeniu rozprawy w sposób konkretny dalszych perspektyw badawczych. Rozprawa stanowi pogłębione studium zagadnienia przedstawione w niezwykle szerokim kontekście, co stanowi jest duży walor, ale również wymaga od czytelnika dysertacji wielkiego skupienia i uważnego studium – obok publikacji doktoratu w obecnej formie warto być może pomyśleć o wersji nieco skróconej, czyli bez niektórych przedłożeń, nie do końca koniecznych do zrealizowania celu badań.

Na uznanie zasługuje też komunikatywny język rozprawy i bardzo dobra znajomość techniki pisania pracy naukowej. Doktorant z dużą starannością przygotował tekst rozprawy, choć nie ustrzegł się drobnych potknięć stylistycznych czy literowych, które są na szczęście nieznaczne i żadną miarą nie rzutują negatywnie na całościową ocenę pracy. Warto pamiętać, iż nikt dotąd nie zajął się w sposób naukowy i całościowy problematyką prawdy i relatywizmu w odniesieniu do życia duchowego chrześcijanina w ujęciu kardynała Ratzingera, stąd solidna praca badawcza księdza Łukasza Suszko wnosi konkretny wkład w teologię duchowości i może pomóc nie tylko w pełniejszym rozumieniu rozwoju duchowego chrześcijanina, ale także w rozpoznaniu i przewyciężeniu różnorodnych zagrożeń.

5. Pytania do Autora rozprawy

Byłbym wdzięczny za udzielenie odpowiedzi na następujące dwa pytania dotyczące rozprawy oraz zagadnień w niej poruszanych:

1. Czy wszystkie przedstawione w dysertacji zagrożenia ze strony relatywizmu dla rozwoju duchowego chrześcijanina są w równym stopniu szkodliwe dla życia duchowego, czy też niektóre z nich są bardziej niebezpieczne?
2. Jakie wnioski z przeprowadzonych badań można wysnuć w kontekście aktualnej sytuacji Kościoła w Polsce?

Konkluzja

Rozprawę doktorską ks. mgr. lic. Łukasza Suszko oceniam bardzo pozytywnie. Doktorant wykazał się znajomością podjętego zagadnienia oraz umiejętnością samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Stwierdzenia tego w żaden sposób nie osłabiają przedstawione wcześniej drobne zastrzeżenia czy uwagi krytyczne, które jednak warto uwzględnić w przypadku przedstawienia dysertacji do druku, co osobiście raz jeszcze polecam.

Moim zdaniem rozprawa doktorska ks. Łukasza Suszko w pełni odpowiada wymogom stawianym pracom doktorskim w oparciu o Ustawę z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U z 2017 r., poz. 1789) oraz Rozporządzenie z 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora. Wobec powyższego wnioskuję do Rady Dyscypliny Nauki Teologiczne Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie o dopuszczenie ks. Łukasza Suszko do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

ks. Jacek Hudyś

Poznań, dnia 11 listopada 2020 r.